

HANDLÄGGARE
Madeleine Sjöborg
Mikael Ugglå

YTTRANDE 2021-10-07

Vårt ärendenr: 0-2186
Ert dnr: Ju2021/0188

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Gode män och förvaltare – en översyn (SOU 2021:36)

Överförmyndaren på Lidingö tillstyrker ett flertal av utredningens förslag och anser att en realisering av ett flertal av förslagen skulle medföra ett ökat skydd för den enskilde och en ökad rättssäkerhet.

Utöver vad som framgår nedan under respektive avsnitt, tillstyrker Överförmyndaren förslagen i avsnitt 5.5, 6.4, 9.6, 10.6.2, 12.5.2, 15.6.2, 16.5.2, 16.5.3, 16.5.4, 18.6.2, 20.7.2, 21.6, 22.7.1, 27.4, och 28.4.3

Obligatorisk nämnd (20.7)

Kompetens och omdöme är en ledstjärna i såväl överförmyndarsammanhang som i övrig politisk verksamhet. Det är en valberednings uppgift att förverkliga en sådan ambition. Utbildningsinsatser inför och under en mandatperiod har ett stort värde. Utbildningsinsatser kan ha obligatoriska inslag.

Överförmyndaren avvisar utredningens förslag att avskaffa möjligheten för kommunerna att välja en överförmyndare och att det således skulle bli obligatoriskt med att ha en överförmyndarnämnd. Eventuella svårigheter att bemanna överförmyndarenheten på vissa håll i landet bör inte motivera en tvingande regel att alla kommuner ska införa överförmyndarnämnd. Överförmyndaren anser att en enskild Överförmyndare med ersättare samt tjänstemän medför många fördelar för den enskilde då flexibiliteten av Överförmyndarsammanträden framför nämnd innebär en tidsvinst som gynnar den enskilde. Där det saknas tjänstemän kan samverkan mellan närliggande kommuner vara ett lämpligt alternativ för att stärka kompetensen. Förslaget att införa en obligatorisk nämnd står i strid med självbestämmanderätten i kommunallagen och är enligt vår bedömning inte motiverad.

Tillsynsvägledning och inrättande av ett centralt organ (23.10)

Överförmyndaren tillstyrker förslaget att länsstyrelserna ska ansvara för den fortsatt löpande tillsynen av överförmyndarverksamheten men avstyrker att länsstyrelsen fortsättningsvis är ansvarig för råd och vägledning. Överförmyndaren anser att länsstyrelsens uppdrag med vägledning och råd inte är förenligt med dess tillsyn. Därtill visar erfarenheten hittills att vägledningen är bristfällig och flertalet överförmyndare saknar tillit till länsstyrelsen. Länsstyrelsens orientering om överförmyndarverksamheten är smal och leder till en olycklig brist på förtroende för hur länsstyrelsen löser sin kontrollerande uppgift. Överförmyndarna vänder sig i dag i större omfattning till SKR för rådgivning.

Utredningen tar upp möjligheten att inrätta en ny statlig myndighet. Vi avstyrker förslaget att en ny statlig myndighet inrättas för föreslagna uppgifter. Överförmyndaren välkomnar möjligheten till nationella informationsskrifter samt utbildning. Vi föreslår att en central funktion bäst kommer till sin rätt inom ramen för SKR, där kompetensen redan finns. SKRs bör även handha rådgivning till landets överförmyndare. Verksamheten bedrivs i kommunerna och SKR ligger närmast kommunerna i sin nuvarande roll. En utbyggnad av den befintliga verksamheten för överförmyndare inom SKR innebär att verksamheten behålls inom den kommunala sfären. Genom den kontinuerliga kontakt med hela Kommunsverige som är SKRs uppgift får deras olika funktioner en ständigt aktuell bild av utvecklingen. Vi kan inte se att SKR:s etablerade centrala roll skulle stå i strid med en sådan lösning. Vi menar även att denna lösning bidrar till högre kostnadseffektivitet och därmed är ekonomiskt att föredra. En utbyggd enhet för överförmyndarfrågor i SKR är den absolut bästa lösningen för att utveckla central kompetens och enhetliga verktyg för Överförmyndarsverige.

En ökad beslutanderätt för överförmyndaren (22.7)

Överförmyndaren tillstyrker utredningens förslag att överförmyndaren övertar utredningsansvar samt beslut angående otvistiga godmanskap. Utredningen har visat att överförmyndarna innehar den kompetens som uppdraget kräver. Omfördelningen av arbetsuppgifter från tingsrätten till överförmyndaren kan medföra en effektivisering med kortare väntetider och därigenom mindre risk för rättsförluster för den enskilde. Det medför dock en påtaglig utökning av överförmyndarens ansvarsområde. En förutsättning för en bra omfördelning av uppgifter är därför att överförmyndaren får den finansiering som krävs för de ökade antalet arbetsuppgifter som kommer på överförmyndaren.

Granskning inom rimlig tid (17.5.2)

Överförmyndaren tillstyrker förslaget att en inlämnad årsräkning ska granskas inom sex månader från att den har getts in samt att överförmyndaren ska underrätta ställföreträdaren om granskningen bedöms bli försenad. Förutsättningen är att med inlämnad årsräkning avses en komplett årsräkning med de bilagor som överförmyndaren anser nödvändiga för att fullgöra granskningen. Överförmyndaren önskar även framhålla att vi förordar möjlighet till brutet räkenskapsår, som innebär att ställföreträdarna får olika tider under året för att lämna sin redovisning. En jämnare arbetsfördelning under året skulle medföra en mer omedelbar granskning och snabbare upptäckt av eventuella rättsförluster för huvudmannen. Ett brutet verksamhetsår skulle även medföra att överförmyndaren i högre grad har möjlighet att

tillförsäkra att kompetent och erfaren personal utför granskningsarbetet under hela året. Arbetet med granskning blir då jämnt fördelat över året. Frågan berördes i betänkandet *Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna* (SOU 2004:112), men regeringen behandlade inte förslaget vidare. Vi bedömer att en förändring i den här riktningen skulle betydligt underlätta för överförmyndaren genom en jämnare arbetsfördelning över tid, med bättre arbetsflöde i kontrollen av årsräkningarna och vara till fördel i de fall felaktigheter är begångna.

Rätt till insyn (6)

Överförmyndaren delar utredningens uppfattning att överförmyndaren ska ha möjlighet att vid behov begränsa anhörigas rätt till insyn. En möjlighet till att begränsa insynen för anhöriga ökar huvudmannens rätt till integritet och kan förhindra rättsförluster för den enskilde.

Nationellt ställföreträdarregister (25.7)

Överförmyndaren tillstyrker förslaget att upprätta ett nationellt register över förordnade förmyndare, gode män och förvaltare samt huvudmän. Registret är till skydd för individen, effektiviserar överförmyndarens och övriga aktörers verksamhet. Skatteverket har stor erfarenhet och kunskap kring registerhållning och är därmed den mest lämpade myndigheten för denna uppgift.

Digitalisering (26.5)

En digital legitimation som är anpassad för förvaltarskap är efterfrågad av många huvudmän och angelägen att införa. Överförmyndaren anser att det är av stor vikt att ett omfattande arbete sker som ökar flexibiliteten och omfattningen av digitala lösningar. Det digitala utanförskap som specifikt förvaltarskap skapar leder till ökad tidsåtgång och frustration hos huvudmän, anhöriga och ställföreträdare.

Överförmyndaren välkomnar även en teknikneutral formulering, enligt utredningens förslag. Alla aktörer bör arbeta för en högre grad av digitalisering, så även länsstyrelsen. Att sköta tillsynen digitalt skulle innebära en effektivisering. Om inte den redan snabba digitaliseringen i högre grad kommer omfatta överförmyndarnas område kan det snart nog komma att påtagligt hämma det stöd som är överförmyndarens syfte.

Begreppet intressebevakare

Under åren har en begränsad diskussion förts om att finna nya begrepp i stället för god man respektive förvaltare. Både dessa begrepp förekommer på skilda håll i lagstiftningen och därtill används ordet förvaltare i samband endast med ekonomisk förvaltning. Utredningen snuddar vid frågan om andra begrepp, men väjer för frågan om en ändring. Överförmyndaren

vill starkt framhålla värdet att nu ta steget och ändra begrepp till intressebevakare, alternativt intresseföreträdare. Med en modernisering av begreppen anges tydligare vems intressen som ska skyddas och vem som är ansvarig om så inte sker. Begreppet intressebevakare alternativt intresseföreträdare är en könsneutral benämning som uppfyller kraven på den tydlighet som är önskvärd. Uppdelning mellan de aktuella begreppen förvaltare och god man skulle kunna tydliggöras med tillägget obligatorisk respektive frivillig.

Genom att de nuvarande begreppen god man och förvaltare förekommer i andra sammanhang undviks den otydlighet som nu finns.

Ärendets handläggning

I detta ärendes handläggning har Carl-Johan Gestrup (Överförmyndare), Göran Grahn (Ersättare), Madeleine Sjöborg och Mikael Ugglå (Handläggare) deltagit.